

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลและแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งอภิปรายผลในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

4.1 สภาพทั่วไปของเกษตรกร

ผลการวิจัยดังปรากฏในตารางที่ 3 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

4.1.1 เพศ เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.7 เป็นชายมีเพียงส่วนน้อยหรือร้อยละ 15.3 เป็นหญิง ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยหัวหน้าครอบครัวมักเป็นชายและเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัว

ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับการศึกษาของ รจนา ศรีบุญมา (2534) ที่ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายและส่วนน้อยเป็นเพศหญิง

4.1.2 อายุ เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.2 มีอายุระหว่าง 40 - 59 ปี ซึ่งนับว่าเป็นช่วงที่จะต้องทำมาหากินเพื่อสร้างฐานะและความมั่นคงให้กับครอบครัว รองลงมาร้อยละ 12.5 มีอายุน้อยกว่า 40 ปี โดยทั่วไปจะเป็นคนหนุ่มสาวและเพิ่งมีครอบครัว และน้อยที่สุดร้อยละ 9.3 มีอายุมากกว่า 59 ปี ที่ต้องทำมาหากินเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว สำหรับอายุเฉลี่ยของเกษตรกรเท่ากับ 48.08 ปี และมีอายุที่แตกต่างกันคือสูงสุด 66 ปี ต่ำสุด 28 ปี

จากผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับการศึกษาของ รจนา ศรีบุญมา (2534) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 44.7 ปี ซึ่งมีความใกล้เคียงกันและอยู่ในช่วงอายุ 40 - 59 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีความเชื่อมั่นและสามารถใช้แรงงานได้ดี

4.1.3 ระดับการศึกษา เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.3 ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 12.5 ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ส่วนที่เหลือร้อยละ 3.2 ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสภาพดังกล่าวพบได้ทั่วไป

ในสังคมชนบท เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจและลักษณะอาชีพที่ยังต้องอาศัยแรงงานในครอบครัว จึงทำให้การส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นมีไม่มากนัก

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รจนา ศรีบุญมา (2534) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร ในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาได้ รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

4.1.4 ระยะเวลาในการร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์กับศูนย์ฯ เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยาย พันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.7 ร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์มาแล้ว 6 - 10 ปี รองลงมาร้อยละ 33.3 ร่วมผลิต เมล็ดพันธุ์มาแล้ว 1 - 5 ปี ส่วนที่เหลือร้อยละ 6.0 ร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์มาแล้วมากกว่า 10 ปี ระยะเวลาในการร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์กับศูนย์ฯ เฉลี่ย 6.57 ปี สูงสุด 11 ปี ต่ำสุด 2 ปี

4.1.5 จำนวนพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ มีพื้นที่โดยเฉลี่ยเท่ากับ 9.65 ไร่ พื้นที่สูงสุด 30 ไร่ พื้นที่ต่ำสุด 3 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 71.3 มีพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ 1 - 10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 25.9 มีพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ 11 - 20 ไร่ มีเพียงร้อยละ 2.8 มีพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์มากกว่า 20 ไร่

4.1.6 ลักษณะและชนิดดิน เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.2 มีลักษณะและชนิดดินที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์เป็นดินร่วนปนทราย รองลงมาร้อยละ 35.2 เป็น ดินทราย ส่วนที่เหลือร้อยละ 13.4 เป็นดินชนิดอื่น และร้อยละ 10.2 เป็นดินเหนียว

4.1.7 วิธีการปลูกข้าว เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.6 ใช้วิธีปักดำ รองลงมาร้อยละ 20.4 ใช้วิธีอื่น ๆ ส่วนที่เหลือร้อยละ 6.0 ใช้วิธีหว่าน ไกล่เคียง กับ หักฉีก เพื่อบูชา (2539) กล่าวว่า วิธีการทำนาส่วนใหญ่ร้อยละ 69 เป็นการทำนาดำ แต่จาก สภาวะฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ประกอบกับค่าจ้างแรงงานมีอัตราสูงขึ้น ทำให้ มีการทำนาหว่านเพิ่มขึ้น การทำนาดำมีแนวโน้มลดลงแต่ยังคงมีปริมาณมากกว่าการทำนาวิธีอื่น

4.1.8 ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.6 ได้ ผลผลิต 400 - 599 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาร้อยละ 35.2 ได้ผลผลิต 200 - 399 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนที่เหลือร้อยละ 3.2 ได้ผลผลิตมากกว่า 599 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตโดยเฉลี่ยของ เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์เท่ากับ 415.41 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตสูงสุด 650 กิโลกรัมต่อไร่ และต่ำสุด 280 กิโลกรัมต่อไร่

จากการศึกษาผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรอยู่ในระดับสูงกว่า 400 กิโลกรัม สอดคล้อง กับสำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด (2539) ที่รณรงค์ให้เกษตรกรเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ให้เพิ่มขึ้น

ถึงระดับดังกล่าว แต่ยังมีเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์อีกจำนวนหนึ่งที่มีผลผลิตต่ำ ซึ่ง วรวิทย์ พาณิชย์พัฒน์ (2537) กล่าวว่า ผลผลิตของข้าวขาวดอกมะลิ 105 ต่อไร่ที่ปลูกในภาคต่างๆ ไม่เท่ากัน ผลผลิตต่ำที่สุดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉลี่ยประมาณ 350 กิโลกรัมต่อไร่

4.1.9 ราคาซื้อคืนเมล็ดพันธุ์..เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 74.1 ขายเมล็ดพันธุ์คืนให้ศูนย์ฯ ในราคา 5.80 – 5.90 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนที่เหลือร้อยละ 25.9 ขายเมล็ดพันธุ์คืนในราคา 5.91 – 6.00 บาทต่อกิโลกรัม โดยราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายเมล็ดพันธุ์คืนให้ศูนย์ฯ เท่ากับ 5.90 บาทต่อกิโลกรัม ราคาสูงสุด 6.00 บาทต่อกิโลกรัม และราคาต่ำสุด 5.80 บาทต่อกิโลกรัม

ตารางที่ 3 ข้อมูลสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	จำนวน N = 216	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	183	84.7
หญิง	33	15.3
อายุ		
น้อยกว่า 40 ปี	27	12.5
40 - 59 ปี	169	78.2
มากกว่า 59 ปี	20	9.3
(อายุเฉลี่ย 48.08 ปี อายุสูงสุด 66 ปี อายุต่ำสุด 28 ปี)		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	182	84.3
มัธยมศึกษา	27	12.5
สูงกว่ามัธยมศึกษา	7	3.2
ระยะเวลาในการร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์กับศูนย์		
1 - 5 ปี	72	33.3
6 - 10 ปี	131	60.7
มากกว่า 10 ปี	13	6.0
(เฉลี่ย 6.57 ปี สูงสุด 11 ปี ต่ำสุด 2 ปี)		

ตารางที่ 3 ข้อมูลสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 (ต่อ)

รายการ	จำนวน N = 216	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์		
1 - 10 ไร่	154	71.3
11 - 20 ไร่	56	25.9
มากกว่า 20 ไร่	6	2.8
(จำนวนพื้นที่เฉลี่ย 9.65 ไร่ พื้นที่สูงสุด 30 ไร่ พื้นที่ต่ำสุด 3 ไร่)		
ลักษณะและชนิดดินของพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์		
ดินทราย	76	35.2
ดินเหนียว	22	10.2
ดินร่วนปนทราย	89	41.2
อื่น ๆ	29	13.4
วิธีการปลูกข้าว		
ปักดำ	159	73.6
หว่าน	13	6.0
อื่น ๆ	44	20.4
ผลผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยกิโลกรัมต่อไร่		
200 - 399	76	35.2
400 - 599	133	61.6
มากกว่า 599	7	3.2
(เฉลี่ย 415.41 กก./ไร่ สูงสุด 650 กก./ไร่ ต่ำสุด 280 กก./ไร่)		
ราคาซื้อคืนเมล็ดพันธุ์ตามคุณภาพ		
คุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน (ราคาตั้งแต่ 5.90 ลงมา)	160	74.1
คุณภาพสูง (ราคาสูงกว่า 5.90 ขึ้นไป)	56	25.9
(เฉลี่ย 5.90 บาท/กก. สูงสุด 6.00 บาท/กก. ต่ำสุด 5.80 บาท/กก.)		

4.2 ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยต่าง ๆ ออกเป็นด้านใหญ่ ๆ เพียง 5 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านกายภาพ 3) ด้านชีวภาพ 4) ด้านเศรษฐกิจ และ 5) ด้านสังคม ดังปรากฏในตารางที่ 4 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 พบว่า มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.60 แต่เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับมาก เพียง 4 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านกายภาพ 3) ด้านบุคคลและ 4) ด้านสังคม คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.81, 2.59, 2.59 และ 2.55 ตามลำดับ ส่วนด้านชีวภาพ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.47

จากผลการศึกษาจะเห็นว่าปัจจัยทั้ง 5 ด้าน จะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับมาก เนื่องจากในกระบวนการผลิตจะต้องนำปัจจัยต่าง ๆ มา ให้ประกอบกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในด้านผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ และเมื่อศึกษารายด้านจะเห็นว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับ เบญจพรพรณ ชินวัตรและคณะ(2530) ศึกษาการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชบริเวณที่ราบลุ่มเชิงใหม่พบว่าเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมที่มีเหตุผลเชิงเศรษฐกิจอย่างมากในการเลือกปลูกพืช

ตารางที่ 4 ความสำคัญของปัจจัยด้านต่าง ๆ กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ด้านเศรษฐกิจ	2.81	.56	มาก
ด้านกายภาพ	2.59	.56	มาก
ด้านบุคคล	2.59	.47	มาก
ด้านสังคม	2.55	.43	มาก
ด้านชีวภาพ	2.47	.56	น้อย
เฉลี่ย	2.60	.41	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

4.2.1 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แบ่งประเด็นเพื่อการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) ปัจจัยที่เกิดจากความสนใจของตนเอง 2) ปัจจัยที่เกิดจากญาติพี่น้อง 3) ปัจจัยที่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น และ 4) ปัจจัยที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ดังปรากฏในตารางที่ 5 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) ปัจจัยที่เกิดจากความสนใจของตนเอง ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 เรื่อง คือ (1) ความสนใจและต้องการเรียนรู้จากวิทยาการใหม่ ๆ (2) ความรู้ความชำนาญ (3) คิดว่าจะได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น (4) สอดคล้องกับความต้องการ (5) ต้องการพัฒนาอาชีพ และ (6) เชื่อว่าจะได้รับความยุติธรรมในการชั่งน้ำหนักและการให้ราคา ปรากฏว่า เรื่องความสนใจและต้องการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ เรื่องเชื่อว่าจะได้รับความยุติธรรมในการชั่งน้ำหนักและการให้ราคาและเรื่องความรู้ความชำนาญ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.38, 3.37 และ 2.96 ตามลำดับ ส่วนเรื่องสอดคล้องกับความต้องการ เรื่องต้องการพัฒนาอาชีพ และเรื่องคิดว่าจะได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.19, 2.08 และ 2.06 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากความสนใจตนเอง จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.67 ดังนั้น ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ต้องการอาศัยเกษตรกรเป็นผู้ร่วมผลิต ควรพิจารณาถึงปัจจัยเหล่านี้ เพราะเกษตรกรแต่ละบุคคลมีปัจจัยแตกต่างกัน

2) ปัจจัยที่เกิดจากญาติพี่น้อง ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 เรื่อง คือ (1) ญาติพี่น้องชักชวนและสนับสนุน (2) เห็นญาติพี่น้องผลิตกันมาก และ (3) เพื่อให้เหมือนกับญาติพี่น้องและคนอื่น ๆ ปรากฏว่าเรื่องญาติพี่น้องชักชวนและสนับสนุน และเรื่องเห็นญาติพี่น้องผลิตกันมาก มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.86 และ 2.69 ตามลำดับ ส่วนเรื่องเพื่อให้เหมือนกับญาติพี่น้องและคนอื่น ๆ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.03 และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.53

ผลการศึกษาสอดคล้องกับ สมคิด ทับทิม (2536) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของทหารกองประจำการ หลังจากการได้รับโครงการพัฒนาอาชีพ พบว่า ทหารกองหนุนที่ได้รับการสนับสนุน แนะนำ จากครอบครัวเครือญาติ มีแนวโน้มในการเลือกอาชีพ และเปลี่ยนแปลงอาชีพตามโครงการมาก

3) ปัจจัยที่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 เรื่อง คือ (1) ผู้นำท้องถิ่นให้คำแนะนำ (2) ผู้นำท้องถิ่นคัดเลือก และ (3) ผู้นำท้องถิ่นขอร้องให้ร่วมผลิต ปรากฏว่าเรื่องผู้นำท้องถิ่นคัดเลือก มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก

คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.88 ส่วนเรื่องผู้นำท้องถิ่นให้คำแนะนำ และเรื่องผู้นำท้องถิ่นขอร้องให้ร่วมผลิต มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.10 และ 1.94 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.31 แต่เมื่อศึกษาเป็นเรื่อง ๆ พบว่าเรื่องผู้นำท้องถิ่นคัดเลือก มีความสัมพันธ์ในระดับมาก ดังนั้น ศูนย์ฯ ควรเน้นการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรเป็นผู้ร่วมดำเนินการผลิต ให้ผู้นำท้องถิ่นได้รับรู้และเห็นความสำคัญ

4) ปัจจัยที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 เรื่อง คือ (1) ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ และ (2) ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ ปรากฏว่าเรื่องการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.76 ส่วนเรื่องได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.92 และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.84

จากผลการศึกษาสอดคล้องกับ วีระยศ ทรงวุฒิ (2530) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และการได้รับการชักชวนมีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เนื่องจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ซึ่งมีหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงต่อโครงการ ทำนองเดียวกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ซึ่งรับผิดชอบในการผลิตเมล็ดพันธุ์

ตารางที่ 5 ความสำคัญของปัจจัยด้านบุคคลกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากความสนใจของตนเอง			
ความสนใจและต้องการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ	3.38	.89	มาก
เชื่อว่าจะได้รับความยุติธรรมในการชั่งน้ำหนักและการให้ราคา	3.37	.69	มาก
ความรู้ความชำนาญ	2.96	.83	มาก
สอดคล้องกับความต้องการ	2.19	1.05	น้อย
ต้องการพัฒนาอาชีพ	2.08	1.14	น้อย
คิดว่าจะได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น	2.06	1.00	น้อย
เฉลี่ย	2.67	.61	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากญาติพี่น้อง			
ญาติพี่น้องชักชวนและสนับสนุน	2.86	.98	มาก
เห็นญาติพี่น้องผลิตกันมาก	2.69	.95	มาก
เพื่อให้เหมือนกับญาติพี่น้องและคนอื่น ๆ	2.03	1.00	น้อย
เฉลี่ย	2.53	.76	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น			
ผู้นำท้องถิ่นคัดเลือก	2.88	.90	มาก
ผู้นำท้องถิ่นให้คำแนะนำ	2.10	1.25	น้อย
ผู้นำท้องถิ่นขอรับรองให้ร่วมผลิต	1.94	1.03	น้อย
เฉลี่ย	2.31	.79	น้อย
ปัจจัยที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ			
ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ	3.76	.46	มากที่สุด
ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ	1.92	.99	น้อย
เฉลี่ย	2.84	.49	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษารูปได้ว่า ปัจจัยด้านบุคคลมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.59 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น พบว่า ปัจจัยที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ เกิดจากความสนใจของตนเอง และเกิดจากญาติพี่น้องเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.84, 2.67 และ 2.53 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ยเพียง 2.31 (ตารางที่ 6)

จากผลการวิจัยปัจจัยด้านบุคคลจะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์จะให้ความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่ของทางราชการมากเป็นลำดับแรก ซึ่งในสังคมชนบทสามารถพบเห็นได้ทั่วไป ที่บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง และมีส่วนสนับสนุนในการตัดสินใจให้เกิดการกระทำ

ตารางที่ 6 สรุปความสำคัญของปัจจัยด้านบุคคลกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์

ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ	2.84	.49	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากความสนใจของตนเอง	2.67	.61	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากญาติพี่น้อง	2.53	.76	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากผู้นำท้องถิ่น	2.31	.79	น้อย
เฉลี่ย	2.59	.47	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

4.2.2 ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แบ่งประเด็นเพื่อการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1) ปัจจัยที่เกิดจากสภาพของดินและพื้นที่ 2) ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งน้ำ และ 3) ปัจจัยที่เกิดจากการคมนาคม ดังปรากฏในตารางที่ 7 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) ปัจจัยที่เกิดจากสภาพของดินและพื้นที่ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 เรื่อง คือ (1) คิดว่าพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอ (2) พื้นที่ราบเรียบสม่ำเสมอระบายน้ำได้ดี และ (3) พื้นที่ติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน ปรากฏว่าเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.89 ส่วนเรื่องพื้นที่ราบเรียบสม่ำเสมอระบายน้ำได้ดี และเรื่องพื้นที่ติดต่อกันเป็นผืนเดียวกันมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.41 และ 2.13 ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากสภาพของดินและพื้นที่ จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.39 แต่เมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ พบว่าเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับมาก เพราะความเหมาะสมของพื้นที่จะมีผลต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่จะได้รับจากการร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ สอดคล้องกับ ทวี ปลื้มทรัพย์ (2526) กล่าวว่า การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชให้ได้คุณภาพดีนั้นจำเป็นต้องใช้ที่ดินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ เพชรรัตน์ วรณภีร์ (2522) ซึ่งกล่าวว่าการผลิตเมล็ดพันธุ์ในไร่นา การคัดเลือกที่ดินที่จะใช้ทำแปลงขยายพันธุ์ จะต้องมีความเหมาะสมที่จะใช้ปลูกพืชนั้นๆ และต้องมีความอุดมสมบูรณ์ดี

2) ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งน้ำ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 เรื่อง คือ (1) มีน้ำชลประทานใช้ได้ตลอดปี (2) มีน้ำฝนเพียงพอตลอดปี และ (3) มีแหล่งน้ำธรรมชาติเพียงพอ ปรากฏว่า เรื่องมีน้ำชลประทานใช้ได้ตลอดปี มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.17 ส่วนเรื่องมีน้ำฝนเพียงพอตลอดปี และเรื่องมีแหล่งน้ำธรรมชาติเพียงพอ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.26 และ 1.81 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากแหล่งน้ำ จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อยคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.41 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ พบว่าเรื่องมีน้ำชลประทานใช้ได้ตลอดปี มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก เพราะลดความเสี่ยงในการผลิตถ้าหากเกิดภาวะขาดน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ใกล้เคียงกับฝ่ายขยายพันธุ์พืช (2534) ให้แนวทางในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์พืชคือ การคัดเลือกพื้นที่จะต้องประเมินหาพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุด เพื่อเข้าร่วมโครงการ เช่น พื้นที่ไม่เสี่ยงต่อภาวะฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น

3) ปัจจัยที่เกิดจากการคมนาคม ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง คือ (1)ความสะดวกในการขนส่งปัจจัยการผลิต (2) ระยะทางระหว่างศูนย์ฯ กับแปลงขยายพันธุ์ (3) ความสะดวกในการคมนาคมตลอดฤดูกาลผลิต และ (4) ระยะทางระหว่างที่พักอาศัยกับพื้นที่จัดทำ

แปลงขยายพันธุ์ ปรากฏว่าเรื่องความสะดวกในการคมนาคมตลอดฤดูกาลผลิต เรื่องระยะทางระหว่างศูนย์ฯ กับแปลงขยายพันธุ์ และเรื่องความสะดวกในการขนส่งปัจจัยการผลิต มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.49, 3.06 และ 2.52 ตามลำดับ สำหรับเรื่องระยะทางระหว่างที่พักอาศัยกับพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.39

ผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากการคมนาคม จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.87 โดยเฉพาะเรื่องความสะดวกในการขนส่งปัจจัยการผลิต และเรื่องระยะทางระหว่างศูนย์ฯ กับแปลงขยายพันธุ์ เพราะในการผลิตเมล็ดพันธุ์จะต้องใช้ปัจจัยการผลิตให้ตรงกับช่วงปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และจะต้องมีการติดตามดูแลแปลงขยายพันธุ์อย่างใกล้ชิด บางครั้งจะต้องมีการประสานติดต่อกับเจ้าหน้าที่หรือศูนย์ฯ เกี่ยวกับเรื่องแปลงขยายพันธุ์อย่างเร่งด่วน เพื่อไม่ให้แปลงขยายพันธุ์ได้รับความเสียหาย

ตารางที่ 7 ความสำคัญของปัจจัยด้านกายภาพกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากสภาพของดินและพื้นที่			
คิดว่าพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอ	2.89	.98	มาก
พื้นที่ราบเรียบสม่ำเสมอระบายน้ำได้ดี	2.14	1.16	น้อย
พื้นที่ติดต่อกับพื้นที่เดียวกัน	2.13	1.18	น้อย
เฉลี่ย	2.39	.91	น้อย
ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งน้ำ			
มีน้ำชลประทานใช้ได้ตลอดปี	3.17	1.20	มาก
มีน้ำฝนเพียงพอตลอดปี	2.26	1.20	น้อย
มีแหล่งน้ำธรรมชาติเพียงพอ	1.81	.95	น้อย
เฉลี่ย	2.41	.65	น้อย

ตารางที่ 7 ความสำคัญของปัจจัยด้านกายภาพกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากการคมนาคม			
ความสะดวกในการคมนาคมตลอดฤดูกาลผลิต	3.49	.70	มาก
ระยะทางระหว่างศูนย์ฯ กับแปลงขยายพันธุ์	3.06	.94	มาก
ความสะดวกในการขนส่งปัจจัยการผลิต	2.52	1.22	มาก
ระยะทางระหว่างที่พักอาศัยกับพื้นที่จัดทำ			
แปลงขยายพันธุ์	2.39	1.15	น้อย
เฉลี่ย	2.87	.62	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

สำหรับปัจจัยด้านกายภาพโดยสรุปแล้วมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.59 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น พบว่าปัจจัยที่เกิดจากการคมนาคมเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.87 ส่วนปัจจัยที่เกิดจากแหล่งน้ำและปัจจัยที่เกิดจากสภาพของดินและพื้นที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อยคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.41 และ 2.39 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

ผลการศึกษาปัจจัยด้านกายภาพจะเห็นได้ว่า การตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกิดจากการคมนาคมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ จะต้องใช้ปัจจัยการผลิตให้ตรงกับช่วงปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และจะต้องติดตามดูแลแปลงขยายพันธุ์อย่างใกล้ชิด มีการติดต่อกับศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่เป็นประจำตลอดฤดูกาลผลิต ส่วนปัจจัยที่เกิดจากแหล่งน้ำและปัจจัยที่เกิดจากสภาพพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย เนื่องจากเป็นข้อจำกัดของเกษตรกรที่พบได้ทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยธรรมชาติ

ตารางที่ 8 สรุปความสำคัญของปัจจัยด้านกายภาพกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากการคมนาคม	2.87	.62	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากสภาพของดินและพื้นที่	2.39	.91	น้อย
ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งน้ำ	2.41	.65	น้อย
เฉลี่ย	2.59	.56	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

4.2.3 ปัจจัยด้านชีวภาพ ได้แบ่งประเด็นเพื่อการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นคือ

1) ปัจจัยที่เกิดจากการปฏิบัติดูแลรักษา และ 2) ปัจจัยที่เกิดจากการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ดังปรากฏในตารางที่ 9 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) ปัจจัยที่เกิดจากการปฏิบัติดูแลรักษา ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่องคือ (1) ไม่ต้องการเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกเพราะศูนย์ฯ จัดมาให้ (2) ต้องการความรู้ในการปฏิบัติอย่างถูกต้อง (3) คิดว่าจะได้รับคำแนะนำและคอยเตือนให้ปฏิบัติในช่วงที่สำคัญจากเจ้าหน้าที่ และ (4) คิดว่าจะได้รับคำแนะนำเรื่องการไถพรวนและสารเคมีให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปรากฏว่า เรื่องไม่ต้องการเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกเพราะศูนย์ฯ จัดมาให้ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมาเรื่อง ต้องการความรู้ในการปฏิบัติอย่างถูกต้อง มีความสัมพันธ์ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.04 สำหรับเรื่อง คิดว่าจะได้รับคำแนะนำเรื่องการไถพรวนและสารเคมีให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเรื่องคิดว่าจะได้รับคำแนะนำและคอยเตือนให้ปฏิบัติในช่วงที่สำคัญจากเจ้าหน้าที่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.04 และ 2.00 ตามลำดับ

ผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกิดจากการปฏิบัติดูแลรักษาในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.66 โดยเฉพาะเรื่องเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกและเรื่องคำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับกองขยายพันธุ์ (2540)

ได้กำหนดวิธีการดำเนินงานจัดทำแปลงขยายพันธุ์พืชไว้ว่า ศูนย์ขยายพันธุ์พืชรับเมล็ดพันธุ์หลักจากศูนย์วิจัยพืชต่าง ๆ ของกรมวิชาการเกษตรตามปริมาณที่กำหนดแล้วนำเมล็ดพันธุ์หลักมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกร เพื่อนำไปใช้ทำแปลงขยายพันธุ์ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ขยายพันธุ์พืชต้องออกติดตามควบคุมดูแลให้คำแนะนำตรวจสอบคุณภาพแปลงให้ได้มาตรฐาน

2) ปัจจัยที่เกิดจากการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 เรื่อง คือ (1) เก็บเกี่ยวในระยะที่เมล็ดแก่เต็มที่จะได้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพดี (2) การทำความสะอาดและปรับความเร็วรอบในการนวดของเครื่องนวดจะป้องกันการปะปนพันธุ์และเมล็ดแตกหักได้ (3) คิดว่าจะได้สีผัดเมล็ดพันธุ์ที่นวดแล้ว (4) จะได้ทราบว่าเมล็ดแห้งจริง ๆ หรือไม่ เพราะมีเจ้าหน้าที่ ศูนย์ฯ คอยวัดความชื้นให้ และ (5) คิดว่าจะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เพื่อจัดการเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ปรากฏว่าเรื่องคิดว่าจะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เพื่อจัดการเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและเรื่องคิดว่าจะได้สีผัดเมล็ดพันธุ์ที่นวดแล้ว มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจรวมผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมากคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.77 และ 2.70 ตามลำดับ ส่วนเรื่องจะได้ทราบว่าเมล็ดแห้งจริง ๆ หรือไม่ เพราะมีเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ คอยวัดความชื้นให้ เรื่องการทำความสะอาดและปรับความเร็วรอบในการนวดของเครื่องนวดจะป้องกันการปะปนพันธุ์และเมล็ดแตกหักได้ และเรื่องการเก็บเกี่ยวในระยะที่เมล็ดแก่เต็มที่จะได้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพดีมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.06, 2.02 และ 1.99 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่เกิดจากการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจรวมผลผลิตเมล็ดพันธุ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.31 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ พบว่า เรื่องคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่และเรื่องการสีผัดเมล็ดพันธุ์ที่นวดแล้วมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับมาก เพราะการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพดีสามารถจำหน่ายคืนให้ศูนย์ฯ ได้ การแนะนำและให้ความรู้เรื่องการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว จึงจำเป็นจะต้องพัฒนารูปแบบและเน้นหนักให้เกษตรกรได้เห็นถึงผลดีและผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เกษตรกรได้มีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 9 ความสำคัญของปัจจัยด้านชีวภาพกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากการปฏิบัติดูแลรักษา			
ไม่ต้องเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกเพราะศูนย์ฯ จัดมาให้	3.57	.71	มากที่สุด
ต้องการความรู้ในการปฏิบัติอย่างถูกต้อง	3.04	.94	มาก
คิดว่าจะได้รับคำแนะนำเรื่องการใช้ปุ๋ยและสารเคมี			
ให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	2.04	1.09	น้อย
คิดว่าจะได้รับคำแนะนำและคอยเตือนให้ปฏิบัติในช่วง			
ที่สำคัญจากเจ้าหน้าที่	2.00	1.05	น้อย
เฉลี่ย	2.66	.65	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว			
คิดว่าจะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ เพื่อจัดการเมล็ด			
พันธุ์หลังการเก็บเกี่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน	2.77	1.18	มาก
คิดว่าจะได้สีฝัดเมล็ดพันธุ์ที่นวดแล้ว	2.70	.98	มาก
ได้ทราบว่ามีเมล็ดพันธุ์แห้งจริงๆ หรือไม่เพราะ			
มีเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ คอยวัดความชื้นให้	2.06	1.08	น้อย
การทำความสะอาดและปรับความเร็วรอบในการนวด			
ของเครื่องนวดจะป้องกันการปะปนพันธุ์และเมล็ด			
แตกหักได้	2.02	1.01	น้อย
เก็บเกี่ยวในระยะที่เมล็ดแก่เต็มที่จะได้เมล็ดพันธุ์			
มีคุณภาพดี	1.99	1.02	น้อย
เฉลี่ย	2.31	.69	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

โดยสรุปแล้วปัจจัยด้านชีวภาพมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.47 แต่เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นพบว่า ปัจจัยที่เกิดจากการปฏิบัติดูแลรักษามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับมากคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.66 ส่วนปัจจัยที่

เกิดจากการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.31 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานเกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตอย่างจริงจัง ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากที่เคยปฏิบัติ ทำให้คิดว่าเป็นการเพิ่มขั้นตอนในการปฏิบัติและมีความยุ่งยากมากขึ้น ถึงแม้ว่าการศึกษาในเรื่องการปฏิบัติดูแลรักษาจะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับมากก็ตาม แต่โดยรวมระดับความสัมพันธ์ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ฉะนั้นการพัฒนาแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติได้โดยสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของเกษตรกร โดยเน้นให้เห็นถึงผลดีและผลตอบแทนที่จะได้รับ จึงเป็นภาระกิจที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ จะต้องเร่งดำเนินการ เพื่อจะได้เป็นสิ่งสนับสนุนและจูงใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 สรุปความสำคัญของปัจจัยด้านชีวภาพกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากการปฏิบัติดูแลรักษา	2.66	.65	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	2.31	.69	น้อย
เฉลี่ย	2.47	.56	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

4.2.4 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แบ่งประเด็นเพื่อการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1) ปัจจัยที่เกิดจากแรงงาน 2) ปัจจัยที่เกิดจากรายได้ของครอบครัว และ 3) ปัจจัยที่เกิดจากทุน ดังปรากฏในตารางที่ 11 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) **ปัจจัยที่เกิดจากแรงงาน** ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 เรื่องคือ (1) คิดว่าแรงงานในครอบครัวมีเพียงพอ (2) คิดว่าสามารถจ้างแรงงานมาช่วยทำงานได้ และ (3) มีเครื่องทุ่นแรงนำมาใช้ทดแทนแรงงานได้ ปรากฏว่าเรื่องมีเครื่องทุ่นแรงนำมาใช้ทดแทนแรงงานได้ และเรื่องคิดว่าแรงงานในครอบครัวมีเพียงพอ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.60 และ 2.59 ตามลำดับ ส่วนเรื่องคิดว่าสามารถจ้างแรงงานมาช่วยทำงานได้ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.09

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากแรงงาน จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.43 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้ขาดแคลนแรงงานในการทำงานและภาวะการจ้างแรงงานในภาคเกษตรมีค่าจ้างสูงขึ้น เป็นภาระที่เกษตรกรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการผลิต แนวโน้มในการใช้เครื่องทุ่นแรงทดแทนแรงงาน และมีการใช้แรงงานในครอบครัว จึงมีความจำเป็นและสำคัญมากขึ้น

2) **ปัจจัยที่เกิดจากรายได้ของครอบครัว** ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง คือ (1) เห็นว่าร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์แล้วขายข้าวได้ราคาดีมีรายได้สูงขึ้น (2) ได้รับความเป็นธรรมมากกว่าขายให้พ่อค้า (3) มีความมั่นคงด้านรายได้ และ (4) เห็นบุคคลอื่นผลิตมีรายได้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับการทำนาโดยทั่วไป ปรากฏว่าเรื่องร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์แล้วขายข้าวได้ราคาดี มีรายได้สูงขึ้น และเรื่องได้รับความเป็นธรรมมากกว่าขายให้พ่อค้า มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.58 และ 3.56 ตามลำดับ ส่วนเรื่องมีความมั่นคงด้านรายได้ และเรื่องเห็นบุคคลอื่นผลิตมีรายได้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับการทำนาโดยทั่วไป มีความสัมพันธ์ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.69 และ 2.54 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.04

ผลการศึกษาสอดคล้องกับ รจนา ศรีบุญมา (2534) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า รายได้จากการปลูกข้าวและรายได้รวมทั้งหมด มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลผลิตข้าวและการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และสอดคล้องกับ วีระยศ ทรงพุฒิ (2530) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลต่อการตัดสินใจ

3) ปัจจัยที่เกิดจากทุน ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง คือ (1) ลงทุนผลิตไม่แตกต่างกับการปลูกข้าวทั่วไป (2) คิดว่ามีเงินทุนเพียงพอในการผลิต (3) หวังว่าจะได้รับการสนับสนุนสินเชื่อสะดวกขึ้นถ้าหากมีความต้องการ และ (4) คิดว่าลงทุนแล้วได้ผลตอบแทนคุ้มค่า ปรากฏว่าปัจจัยที่เกิดจากทุนทั้ง 4 เรื่อง มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ เรื่องคิดว่ามีเงินทุนเพียงพอในการผลิต เรื่องคิดว่าลงทุนแล้วได้ผลตอบแทนคุ้มค่า เรื่องลงทุนผลิตไม่แตกต่างกับการปลูกข้าวทั่วไป และเรื่องหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนสินเชื่อสะดวกขึ้นถ้าหากมีความต้องการ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.02, 2.98, 2.86, และ 2.65 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.88

ผลการศึกษาสอดคล้องกับ พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์ (2526) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ ๆ ในการดำเนินการเกษตรที่สูงของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจด้านเงินทุนในการดำเนินอาชีพการเกษตร เครดิตหรือความสามารถในการกู้ยืมเงิน มีความสัมพันธ์กับการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ ๆ

ตารางที่ 11 ความสำคัญของปัจจัยเศรษฐกิจกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากแรงงาน			
มีเครื่องทุ่นแรงนำมาใช้ทดแทนแรงงานได้	2.60	1.06	มาก
คิดว่าแรงงานในครอบครัวมีเพียงพอ	2.59	1.13	มาก
คิดว่าสามารถจ้างแรงงานมาช่วยทำงานได้	2.09	1.07	น้อย
เฉลี่ย	2.43	.74	น้อย
ปัจจัยที่เกิดจากรายได้ของครอบครัว			
เห็นว่าร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์แล้วขายข้าวได้ราคาดีรายได้สูงขึ้น	3.58	.61	มากที่สุด
ได้รับความเป็นธรรมมากกว่าขายให้พ่อค้า	3.56	.87	มากที่สุด
มีความมั่นคงด้านรายได้	2.69	1.25	มาก
เห็นบุคคลอื่นผลิตมีรายได้สูงขึ้น เมื่อเทียบกับการทำนาโดยทั่วไป	2.54	1.20	มาก
เฉลี่ย	3.04	.67	มาก

ตารางที่ 11 ความสำคัญของปัจจัยเศรษฐกิจกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ105 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากทุน			
คิดว่ามีเงินทุนเพียงพอในการผลิต	3.02	.93	มาก
คิดว่าลงทุนแล้วได้ผลตอบแทนคุ้มค่า	2.98	1.18	มาก
ลงทุนผลิตไม่แตกต่างกับการปลูกข้าวทั่วไป	2.86	.92	มาก
หวังว่าจะได้รับการสนับสนุนสินเชื่อสะดวกขึ้น ถ้าหากมี			
ความต้องการ	2.65	1.12	มาก
เฉลี่ย	2.88	.64	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

โดยสรุปแล้วปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.81 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นพบว่า ปัจจัยที่เกิดจากรายได้ของครอบครัวและปัจจัยที่เกิดจากทุนเท่านั้น มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.04 และ 2.88 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่เกิดจากแรงงานมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.43 (ตารางที่ 12)

ผลการศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก โดยเฉพาะปัจจัยที่เกิดจากรายได้ของครอบครัวและปัจจัยที่เกิดจากทุน เพราะในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ จะต้องใช้ปัจจัยเหล่านี้มาประกอบกันอย่างเหมาะสม เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ปัจจัยที่เกิดจากแรงงานมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากภาวะการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ต้องจ่ายค่าจ้างสูงขึ้น เป็นการเพิ่มทุนในการผลิต เกษตรกรจึงให้ความสำคัญน้อยลง และมองไปที่เครื่องทุ่นแรงที่จะนำมาใช้ทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนร่วมกับแรงงานภายในครอบครัวมากขึ้น

ตารางที่ 12 สรุปความสำคัญของปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาว
ดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปล ความ
ปัจจัยที่เกิดจากรายได้ของครอบครัว	3.04	.67	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากทุน	2.88	.64	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากแรงงาน	2.43	.74	น้อย
เฉลี่ย	2.81	.56	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

4.2.5 ปัจจัยด้านสังคม ได้แบ่งประเด็นเพื่อการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ปัจจัยที่เกิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร 2) ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้ และ 3) ปัจจัยเกิดจากการฝึกอบรม ดังปรากฏในตารางที่ 13 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) ปัจจัยที่เกิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง คือ (1) เป็นข้อตกลงของกลุ่มหรือสถาบัน (2) เห็นสมาชิกคนอื่นประสบความสำเร็จ (3) หวังว่าจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยด้านอื่น ๆ เมื่อเข้าร่วมผลิต และ (4) เห็นสมาชิกเข้าร่วมผลิตกันทุกคน ปรากฏว่าเรื่องหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยด้านอื่น ๆ เมื่อเข้าร่วมผลิตมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.60 ส่วนเรื่องเห็นสมาชิกเข้าร่วมผลิตกันทุกคน เรื่องเห็นสมาชิกคนอื่นประสบความสำเร็จ เรื่องเป็นข้อตกลงของกลุ่มหรือสถาบัน มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.42, 2.34 และ 1.88 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตรจะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.31 อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาแต่ละเรื่องพบว่า เรื่องความคาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยด้าน

อื่น ๆ มีความสัมพันธ์ในระดับมาก เพราะเกษตรกรจะเห็นว่าปัจจุบันปัจจัยการผลิตบางอย่างจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนผ่านทางกลุ่มหรือสถาบันมากขึ้น

2) ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง คือ (1) ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำตำบล (2) ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ (3) อ่านจากเอกสารหรือดูจากสื่อต่าง ๆ และ (4) ได้รับความรู้จากร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ผู้แทนจำหน่าย สหกรณ์ หรือ ธกส. ปรากฏว่าเรื่องได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเรื่องอ่านจากเอกสารหรือดูจากสื่อต่าง ๆ เรื่องได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำตำบล เรื่องได้รับความรู้จากร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ผู้แทนจำหน่าย สหกรณ์หรือ ธกส. มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.08, 2.02 และ 1.87 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้ จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.35 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีความรู้แล้วและในการผลิตเมล็ดพันธุ์มีเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ติดตามควบคุมดูแลและให้ความรู้ เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ความจำเป็นในเรื่องการหาความรู้จึงน้อย

3) ปัจจัยที่เกิดจากการฝึกอบรม ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง คือ (1) เห็นว่าใช้เมล็ดพันธุ์ดีแล้วสามารถเพิ่มผลผลิตได้ (2) เห็นว่าสามารถพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้ (3) ต้องการเพิ่มพูนความรู้ และ (4) ต้องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนอื่นมีโอกาสได้ใช้เมล็ดพันธุ์ดี ปรากฏว่าเรื่องใช้เมล็ดพันธุ์ดีแล้วสามารถเพิ่มผลผลิตได้ เรื่องต้องการเพิ่มพูนความรู้ และ เรื่องต้องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนอื่นมีโอกาสได้ใช้เมล็ดพันธุ์ดี มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.34, 3.16 และ 3.07 ตามลำดับ ส่วนเรื่องเห็นว่าจะสามารถพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.44

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เกิดจากการฝึกอบรม จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.00 เนื่องจากการศูนย์ฯ มีการฝึกอบรมเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์และผู้สนใจทั่วไป เพื่อเผยแพร่ความรู้ก่อนการผลิตทุกฤดู ทำให้เกษตรกรได้เห็นความสำคัญและได้รับทราบเรื่องวิทยาการเมล็ดพันธุ์ แม้ว่าเรื่องการพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพจะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรโดยทั่วไปจะมีความขัดแย้งกับระบบการพัฒนาที่มักจะนำสิ่งปฏิบัติใหม่ ๆ ที่เกษตรกรยังไม่คุ้นเคยเข้าไปเปลี่ยนแปลง จึงมีการรอดูผลที่จะเกิดขึ้น ยังไม่ยอมรับนำไปปฏิบัติทันที จนกว่าจะมีความมั่นใจ

ตารางที่ 13 ความสำคัญของปัจจัยด้านสังคมกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร			
เกษตรกร			
หวังว่าจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยด้านอื่น ๆ เมื่อเข้าร่วมผลิต	2.60	.89	มาก
เห็นสมาชิกเข้าร่วมผลิตกันทุกคน	2.42	.89	น้อย
เห็นสมาชิกคนอื่นประสบความสำเร็จ	2.34	.92	น้อย
เป็นข้อตกลงของกลุ่มหรือสถาบัน	1.88	.86	น้อย
เฉลี่ย	2.31	.75	น้อย
ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้			
ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ	3.44	.83	มาก
อ่านจากเอกสารหรือดูจากสื่อต่าง ๆ	2.08	.94	น้อย
ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำตำบล	2.02	1.00	น้อย
ได้รับความรู้จากร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ผู้แทนจำหน่าย สหกรณ์ หรือ ธกส.	1.87	.81	น้อย
เฉลี่ย	2.35	.62	น้อย
ปัจจัยที่เกิดจากการฝึกอบรม			
เห็นว่าใช้เมล็ดพันธุ์ดีแล้วสามารถเพิ่มผลผลิตได้	3.34	.71	มาก
ต้องการเพิ่มพูนความรู้	3.16	.80	มาก
ต้องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนอื่นมีโอกาสได้ใช้ เมล็ดพันธุ์ดี	3.07	.83	มาก
เห็นว่าสามารถพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้	2.44	1.08	น้อย
เฉลี่ย	3.00	.43	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

ปัจจัยด้านสังคมโดยสรุปแล้วมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก คือเป็นค่าเฉลี่ย 2.55 แต่เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นพบว่า ปัจจัยที่เกิดจากการฝึกอบรมเท่านั้นมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.00 ส่วนปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้ และปัจจัยที่เกิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.35 และ 2.31 ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

จากผลการศึกษาปัจจัยด้านสังคม จะเห็นได้ว่าการฝึกอบรมทำให้เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ได้เห็นความสำคัญของเมล็ดพันธุ์และสามารถนำมาใช้เป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจ ส่วนปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้และปัจจัยที่เกิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตรมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ถึงแม้ว่าปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้ จะมีเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ แต่ก็ยังมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ

ตารางที่ 14 สรุปความสำคัญของปัจจัยด้านสังคมกับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปัจจัยที่เกิดจากการฝึกอบรม	3.00	.53	มาก
ปัจจัยที่เกิดจากแหล่งความรู้	2.35	.62	น้อย
ปัจจัยที่เกิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร			
เกษตรกร	2.31	.75	น้อย
เฉลี่ย	2.55	.43	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 มีความสำคัญในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 มีความสำคัญในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

4.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ105 ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายปัญหาในการผลิตแต่ละประเด็นที่ศึกษา ซึ่งมีทั้งหมด 7 ประเด็น คือ 1) สภาพของดินและพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ 2) เมล็ดพันธุ์ทำแปลง 3) การเตรียมดิน ตกกกล้า ปักดำ และหว่าน 4) การปฏิบัติดูแลรักษา 5) การตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปน 6) การเก็บเกี่ยว นวด สีผัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย และ 7) การซื้อคืน และข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเมล็ดพันธุ์สำหรับทำแปลงขยายพันธุ์ 2) การปฏิบัติดูแลรักษา 3) การตรวจสภาพแปลงและการตัดพันธุ์ปน ตลอดจนการเก็บเกี่ยว นวด สีผัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย การซื้อคืนเมล็ดพันธุ์ และ 4) เจ้าหน้าที่ของศูนย์ขยายพันธุ์พืช ปรากฏผลดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ทุกประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.94 แต่เมื่อวิเคราะห์เป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากเรื่องการปฏิบัติดูแลรักษา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.56 ส่วนเรื่องการเก็บเกี่ยว นวด สีผัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย เรื่องสภาพของดินและพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ เรื่องการเตรียมดิน ตกกกล้า ปักดำและหว่าน เรื่องการซื้อเมล็ดพันธุ์คืน เรื่องเมล็ดพันธุ์ทำแปลง และเรื่องการตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปน เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.11, 1.97, 1.85, 1.83, 1.71 และ 1.53 ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย เนื่องจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรผู้ร่วมจัดทำแปลงขยายพันธุ์ที่มีศักยภาพในการผลิตและมีความเหมาะสมให้เป็นผู้ดำเนินการผลิต ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงและคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมแปลงในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่าเกษตรกรยังมีความมีปัญหาในเรื่องการปฏิบัติดูแลรักษา อาจเนื่องมาจากการผลิตเมล็ดพันธุ์เกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด ซึ่งแตกต่างไปจากความเคยชินที่เคยปฏิบัติ

ตารางที่ 15 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
การปฏิบัติดูแลรักษา	2.56	.60	มาก
การเก็บเกี่ยว นวด สีผัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย	2.11	.48	น้อย
สภาพของดินและพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์	1.97	.49	น้อย
การเตรียมดิน ตกกกล้า ปักดำและหว่าน	1.85	.46	น้อย
การซื้อเมล็ดพันธุ์คืน	1.83	.39	น้อย
เมล็ดพันธุ์ทำแปลง	1.71	.48	น้อย
การตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปน	1.53	.56	น้อย
เฉลี่ย	1.94	.29	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.1 ปัญหาด้านสภาพของดินและพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง คือ 1) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน 2) ปริมาณน้ำที่ใช้ทั้งฤดู 3) การระบายน้ำและการควบคุมระดับน้ำ และ 4) การคมนาคม พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำที่ใช้ทั้งฤดูในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.70 ส่วนเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินมีปัญหาในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.49 และเรื่องการคมนาคมกับเรื่องการระบายน้ำและการควบคุมระดับน้ำมีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.37 และ 1.32 ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านสภาพของดินและพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.97 เนื่องจากในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์เกษตรกรจะต้องคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมและเจ้าหน้าที่ของศูนย์ขยายพันธุ์พืชได้ประเมินแล้วว่าสามารถเข้าร่วมโครงการได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ เกษตรกรมีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำที่ใช้ทั้งฤดูในระดับมาก เนื่องจากยังมีพื้นที่ที่ต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในพื้นที่นอกเขตชลประทานเมื่อเกิดภาวะแห้งแล้ง สอดคล้องกับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 5 ลพบุรี (2532) ศึกษาผลการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ของเกษตรกร พบว่าแหล่งเพาะปลูกมีน้ำไม่เพียงพอ

ตารางที่ 16 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านสภาพของดินและพื้นที่
ทำแปลงขยายพันธุ์

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ปริมาณน้ำที่ใช้ทั้งฤดู	2.70	1.10	มาก
ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	2.49	.99	น้อย
การคมนาคม	1.37	.69	น้อยที่สุด
การระบายน้ำและการควบคุมระดับน้ำ	1.32	.59	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	1.97	.49	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.2 ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ทำแปลงขยายพันธุ์ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 เรื่อง คือ 1) คุณภาพเมล็ดพันธุ์ 2) ราคาเมล็ดพันธุ์แพง และ 3) เงินสดจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยทั้ง 3 เรื่อง เรียงลำดับดังนี้ คือ เรื่องราคาเมล็ดพันธุ์แพง เรื่องคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และเรื่องเงินสดจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.90, 1.66 และ 1.57 ตามลำดับ (ตารางที่ 17)

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องเมล็ดพันธุ์ทำแปลงในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.71 ทำให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ดำเนินการไปได้ตามกระบวนการผลิต และเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการผลิตมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 4 ขอนแก่น (2539) ประเมินผลโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพผลิตผลการเกษตรของสถาบันการเกษตรต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่าเกษตรกรที่ร่วมโครงการมีทัศนคติที่ดี(ในทางบวก)เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ว่ามีอัตราการงอกสูง

ตารางที่ 17 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านเมล็ดพันธุ์ทำแปลง

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ราคาเมล็ดพันธุ์แพง	1.90	.77	น้อย
คุณภาพเมล็ดพันธุ์ เช่น เมล็ดแตกหัก สิ่งเจือปน พันธุ์ปน			
ความงอก	1.66	.69	น้อย
เงินสดจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์	1.57	.60	น้อย
เฉลี่ย	1.71	.48	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.3 ปัญหาด้านการเตรียมดิน ตกกล้า ปักดำและหว่าน ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 เรื่อง คือ 1) ค่าไถราคาแพง 2) ขาดแรงงาน 3) ขาดเครื่องทุ่นแรง 4) ดันกล้าไม่แข็งแรง และ 5) การระบายน้ำและการควบคุมระดับน้ำ พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องขาดแรงงานในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.54 ส่วนเรื่องค่าไถราคาแพง และเรื่องขาดเครื่องทุ่นแรง มีปัญหาในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.44 และ 1.70 ตามลำดับ สำหรับเรื่องดันกล้าไม่แข็งแรง และเรื่องการระบายน้ำ และการควบคุมน้ำ มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.31 และ 1.25 ตามลำดับ (ตารางที่ 18)

จากผลการศึกษาจะเห็นว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการเตรียมดิน ตกกล้า ปักดำและหว่าน ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.85 เพราะเป็นสิ่งที่เกษตรกรจะต้องเตรียมและปฏิบัติตามปกติ เมื่อถึงฤดูเพาะปลูกทุกฤดู อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ เกษตรกรมีปัญหาเรื่องขาดแรงงานในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 16 สุรินทร์ (2535) ประเมินผลการจัดทำแปลงขยายพันธุ์พืช ปี 2534 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรสา ศุภกิจโกศล (2532) วิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการผลิตข้าวของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการแปลงขยายพันธุ์ของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 6 และเกษตรกรทั่วไปในจังหวัดพัทลุง ปีการเพาะปลูก 2530/2531 ซึ่งพบว่ามีปัญหาขาดแคลนแรงงาน

ตารางที่ 18 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านการเตรียมดิน ตกกล้า
ปักดำและหว่าน

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ขาดแรงงาน	2.54	.90	มาก
ค่าไถราคาแพง	2.44	.98	น้อย
ขาดเครื่องทุ่นแรง	1.70	.78	น้อย
ต้นกล้าไม่แข็งแรง	1.31	.62	น้อยที่สุด
การระบายน้ำและการควบคุมระดับน้ำ	1.25	.59	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	1.85	.46	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.4 ปัญหาด้านการปฏิบัติดูแลรักษา ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 เรื่อง คือ 1) เงินทุนซื้อปุ๋ยและสารเคมี 2) ความรู้ในการใช้ปุ๋ยและสารเคมี 3) การป้องกันกำจัดวัชพืช 4) การป้องกันกำจัดโรค - แมลง และ 5) การปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องเงินทุนซื้อปุ๋ยและสารเคมี เรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลง เรื่องการป้องกันกำจัดวัชพืช เรื่องความรู้ในการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.00, 2.97, 2.86 และ 2.59 ตามลำดับ ส่วนเรื่องการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ เกษตรกรมีปัญหในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.40 (ตารางที่ 19)

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการปฏิบัติดูแลรักษาในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.56 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรจะต้องมีการปฏิบัติดูแลแปลงขยายพันธุ์อย่างใกล้ชิด เพื่อให้แปลงขยายพันธุ์มีคุณภาพได้มาตรฐานและเกิดความเสียหายน้อยที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 5 ลพบุรี (2532) ศึกษาผลการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ของเกษตรกรและสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยฤทธิ์ บัวแสง และคณะ (2534) ศึกษาต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ฤดูฝน ปี 2532 ซึ่งพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านเงินทุนและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช

ตารางที่ 19 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านการปฏิบัติดูแลรักษา

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
เงินทุนซื้อปุ๋ยและสารเคมี	3.00	.87	มาก
การป้องกันกำจัดโรค - แมลง	2.97	.83	มาก
การป้องกันกำจัดวัชพืช	2.86	.89	มาก
ความรู้ในการใช้ปุ๋ยและสารเคมี	2.59	.93	มาก
การปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่	1.40	.78	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	2.56	.60	มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.5 ปัญหาด้านการตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปน ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 เรื่อง คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับลักษณะพันธุ์ข้าวที่ผลิต และพันธุ์ที่ปน และ 2) แรงงานที่ช่วยตัดพันธุ์ปน พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องความรู้เกี่ยวกับลักษณะพันธุ์ข้าวที่ผลิตและพันธุ์ที่ปน ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.74 ส่วนเรื่องแรงงานที่ช่วยตัดพันธุ์ปน มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.33 (ตารางที่ 20)

ผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปนในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.53 เนื่องจากเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์จำนวนไม่มากนัก และเกษตรกรจะรับทราบเรื่องลักษณะประจำพันธุ์ข้าวที่ผลิตจากการฝึกอบรมและจากคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมแปลง ซึ่งออกติดตามควบคุมแปลงขยายพันธุ์ตลอดฤดูกาลผลิต เพื่อให้แปลงขยายพันธุ์มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กองขยายพันธุ์พืชกำหนด

ตารางที่ 20 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ105

ด้านการตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปน

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ความรู้เกี่ยวกับลักษณะพันธุ์ข้าวที่ผลิตและพันธุ์ที่ปน	1.74	.90	น้อย
แรงงานที่ช่วยตัดพันธุ์ปน	1.33	.57	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	1.53	.56	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.6 ปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว นวด สกัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 7 เรื่อง คือ 1) ขาดแรงงาน 2) ค่าจ้างแรงงานแพง 3) ข้าวแฉะจัดทำให้ร่วงเสียหาย 4) เครื่องนวดไม่พอ 5) เครื่องสกัดไม่พอ 6) ไม่มีลานตาก และ 7) ไม่มีสถานที่เก็บรักษา พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากเรื่องค่าจ้างแรงงานแพง เรื่องขาดแรงงาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.04 และ 2.89 ตามลำดับ สำหรับเรื่องข้าวแฉะจัดทำให้เมล็ดร่วงเสียหาย เรื่องเครื่องนวดไม่พอ เรื่องไม่มีลานตาก และเรื่องไม่มีสถานที่เก็บรักษา เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.36, 1.83, 1.68, และ 1.59 ตามลำดับ ส่วนเรื่องเครื่องสกัดไม่พอ เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.39 (ตารางที่ 21)

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว นวด สกัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.11 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เพื่อให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพได้มาตรฐานสามารถจัดซื้อเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ เกษตรกรมีปัญหาเรื่องขาดแรงงาน และค่าจ้างแรงงานแพง ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนีย์ เพ็ญสุภา (2539) กล่าวว่า ปัญหาการอพยพแรงงานจำนวนมาก ส่งผลต่อการผลิตการเกษตรที่ขาดแคลนแรงงาน ทำให้ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น

ตารางที่ 21 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ105 ด้านการเก็บเกี่ยว นวด สีผัด
ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ค่าจ้างแรงงานแพง	3.04	.85	มาก
ขาดแรงงาน	2.89	.94	มาก
ข้าวแก่จัดทำให้เมล็ดร่วงเสียหาย	2.36	1.20	น้อย
เครื่องนวดไม่พอ	1.83	.77	น้อย
ไม่มีลานตาก	1.68	.99	น้อย
ไม่มีสถานที่เก็บรักษา	1.59	.93	น้อย
เครื่องสีผัดไม่พอ	1.39	.74	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	2.11	.48	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.7 ปัญหาด้านการซื้อเมล็ดพันธุ์คืน ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 เรื่อง คือ

1) จำนวนกระสอบไม่พอบรรจุ 2) คุณภาพกระสอบไม่ดี 3) ราคาซื้อคืนต่ำ 4) ซื้อคืนล่าช้า 5) ซื้อคืนเมล็ดพันธุ์ไม่หมด และ 6) คุณภาพเมล็ดพันธุ์ไม่ผ่านมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากเรื่องซื้อคืนล่าช้า คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.12 สำหรับเรื่องราคาซื้อคืนต่ำ และเรื่องซื้อคืนเมล็ดพันธุ์ไม่หมด เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.89 และ 1.74 ตามลำดับ ส่วนเรื่องคุณภาพเมล็ดพันธุ์ไม่ผ่านมาตรฐาน เรื่องคุณภาพกระสอบไม่ดี และเรื่องจำนวนกระสอบไม่พอบรรจุ เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.47, 1.46 และ 1.32 ตามลำดับ (ตารางที่ 22)

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการซื้อเมล็ดพันธุ์คืนในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.83 เนื่องจากเกษตรกรได้ปฏิบัติตามข้อตกลง และคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลแปลงขยายพันธุ์อย่างเคร่งครัด เพราะถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นในช่วงนี้ จะมีผลกระทบต่อบริมาณผลผลิตและเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมาก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ พบว่า

เกษตรกรมีปัญหาเรื่องซื้อคีนล่าช้า สอดคล้องกับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 16 สุรินทร์ (2535) ประเมินผลการจัดทำแปลงขยายพันธุ์พืช ปี 2534 พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการจัดซื้อคีนล่าช้า

ตารางที่ 22 ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านการซื้อเมล็ดพันธุ์คีน

รายการ	ระดับความมีปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	แปลความ
ซื้อคีนล่าช้า	3.12	.98	มาก
ราคาซื้อคีนต่ำ	1.89	.83	น้อย
ซื้อคีนเมล็ดพันธุ์ไม่หมด	1.74	.91	น้อย
คุณภาพเมล็ดพันธุ์ไม่ผ่านมาตรฐาน	1.47	.79	น้อยที่สุด
คุณภาพกระสอบไม่ดี	1.46	.69	น้อยที่สุด
จำนวนกระสอบไม่พอบรรจุ	1.32	.62	น้อยที่สุด
เฉลี่ย	1.83	.39	น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4.3.8 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

ผลการศึกษา เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 23)

1) ด้านเมล็ดพันธุ์สำหรับทำแปลงขยายพันธุ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 70.4 ไม่มีข้อเสนอแนะ ส่วนที่เหลือมีข้อเสนอแนะเรื่องการคัดแยกและทำความสะอาดให้เมล็ดแตกหักปนมาให้น้อยลง และให้ใช้สารเคมีที่มีสีมองเห็นได้ชัดเจนในการคลุกเมล็ดพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 32.8 และ 3.7 ตามลำดับ

2) ด้านการปฏิบัติดูแลรักษา การตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปน ตลอดจนการเก็บเกี่ยว นวด สีผัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 65.3 ไม่มีข้อเสนอแนะ ส่วนที่เหลือมีข้อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้ คือ ให้ศูนย์ฯ จัดหาปุ๋ยและสารเคมีมาจำหน่ายให้ในราคาถูกพร้อมกับเมล็ดพันธุ์ ให้ศูนย์ฯ จัดหาเครื่องเกี่ยวนวดหรือเครื่องนวด

มาบริการแก่สมาชิกในราคาถูก จัดรณรงค์การตัดพันธุ์ปนโดยบังคับให้สมาชิกทุกรายเข้าร่วมกิจกรรม ให้เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้การใช้ปุ๋ยเคมีในระยะต่าง ๆ และการใช้สารเคมีกับแปลงขยายพันธุ์ให้มากขึ้น ให้เจ้าหน้าที่ออกติดตามเยี่ยมเยียนให้มากขึ้น ให้จัดส่งกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ให้เร็วขึ้น และเพียงพอกับความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 39.8, 38.9, 23.1, 21.7, 11.6 และ 8.3 ตามลำดับ

3) ด้านการซื้อเมล็ดพันธุ์คืน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 67.1 ไม่มีข้อเสนอแนะ ส่วนที่เหลือมีข้อเสนอแนะเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้ คือ ให้ราคาซื้อคืนสูงกว่าพอดำ 2-3 บาทต่อกิโลกรัม ให้ศูนย์ฯ จัดหารถบรรทุกและคนแบกเมล็ดพันธุ์มาบริการ ไม่ต้องชั่งเมล็ดพันธุ์ทุกกระสอบควรใช้ตาชั่งใหญ่ ให้จัดซื้อเร็วขึ้น ให้จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ให้หมด คิดเป็นร้อยละ 55.1, 46.8, 24.5, 16.2 และ 10.2 ตามลำดับ

4) ด้านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ขยายพันธุ์พืช เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 94.0 ไม่มีข้อเสนอแนะ ส่วนที่เหลือเกษตรกรมีข้อเสนอแนะเรื่องให้ออกติดตามแปลงขยายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.0

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 สรุปได้ว่าในด้านเมล็ดพันธุ์จัดทำแปลงต้องให้มีการปรับปรุงการคัดเลือกให้มีสิ่งเจือปนที่พบน้อยลง ซึ่งศูนย์ฯ จะได้ประสานงานกับแหล่งผลิตให้ปรับปรุงต่อไป สำหรับในด้านการปฏิบัติดูแลรักษาการตรวจแปลงและการตัดพันธุ์ปน ตลอดจนการเก็บเกี่ยว นวด สีดัด ตาก เก็บรักษารอจำหน่าย ต้องการให้ศูนย์ฯ ประสานและจัดหาปัจจัยการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์จากแหล่งผลิตมาจำหน่าย โดยผ่านทางกลุ่มผู้จัดทำแปลงและให้เน้นหนักด้านความรู้ ที่ถ่ายทอดสู่เกษตรกรให้สามารถปฏิบัติได้ ส่วนด้านการซื้อคืน ต้องการให้มีการเพิ่มราคาให้แตกต่างกับพอดำ และบริการพาหนะในการขนส่งตลอดจนวิธีปฏิบัติในการจัดซื้อ ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสม โดยไม่ขัดแย้งกับข้อตกลงและระเบียบในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืน ส่วนในด้านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ขยายพันธุ์พืช การปฏิบัติงานในภาคสนามจะต้องมีการปรับปรุงโดยเน้นหนักให้มากขึ้น

ตารางที่ 23 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร

ผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร	N = 216	
	จำนวน	ร้อยละ
ด้านเมล็ดพันธุ์สำหรับจัดทำแปลงขยายพันธุ์		
ควรคัดแยกและทำความสะอาดให้มีเมล็ดแตกหัก		
ป่นมาให้น้อยลง	71	32.8
ให้ใช้สารเคมีที่มีสีมองเห็นได้ชัดเจนในการคลุก		
เมล็ดพันธุ์	8	3.7
ไม่มีข้อเสนอแนะ	152	70.4
ด้านการปฏิบัติดูแลรักษา การตรวจแปลงและการตัด		
พันธุ์ปน ตลอดจนการเก็บเกี่ยว นวด สีฟัด ตาก เก็บ		
รักษารอจำหน่าย		
ให้ศูนย์ฯ จัดหาปุ๋ยและสารเคมีมาจำหน่ายให้ใน		
ราคาถูกพร้อมกับเมล็ดพันธุ์	86	39.8
ให้เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้การใช้ปุ๋ยเคมีในระยะ ต่างๆ		
และการใช้สารเคมีกับแปลงขยายพันธุ์ให้มากขึ้น	47	21.7
ให้เจ้าหน้าที่ออกติดตามเยี่ยมเยียนให้มากขึ้น	25	11.6
จัดรณรงค์การตัดพันธุ์ปนโดยบังคับให้สมาชิกทุกราย		
เข้าร่วมกิจกรรม	50	23.1
ให้ศูนย์ฯ จัดหาเครื่องเกี่ยวนวดหรือเครื่องนวดมา		
บริการแก่สมาชิกในราคาถูก	84	38.9
ให้จัดส่งกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ให้เร็วขึ้น และ		
เพียงพอกับความต้องการ	18	8.3
ไม่มีข้อเสนอแนะ	141	65.3

ตารางที่ 23 ข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร
ผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร	N = 216	
	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการซื้อเมล็ดพันธุ์คืน		
ให้ศูนย์ฯ จัดหารถบรรทุกและคนแบกเมล็ดพันธุ์		
มาบริการ	101	46.8
ให้จัดซื้อเร็วขึ้น	35	16.2
ให้ราคาซื้อคืนสูงกว่าพ่อค้า 2-3 บาทต่อกิโลกรัม	119	55.1
ไม่ต้องซังเมล็ดพันธุ์ทุกกระสอบควรใช้ตาข่ายใหญ่	53	24.5
ให้จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ให้หมด	22	10.2
ไม่มีข้อเสนอแนะ	145	67.1
ด้านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ขยายพันธุ์พืช		
ให้ออกติดตามแปลงขยายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง	13	6.0
ไม่มีข้อเสนอแนะ	203	94.0

หมายเหตุ เกษตรกรแต่ละรายเสนอแนะได้ทุกด้าน โดยไม่จำกัดจำนวนเรื่องที่เสนอแนะ

4.4 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับผลผลิตต่อไร่ และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านกายภาพ 3) ด้านชีวภาพ 4) ด้านเศรษฐกิจ และ 5) ด้านสังคม กับผลผลิตต่อไร่ และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1.1 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและต่ำ ในด้านบุคคล กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งผลการเปรียบเทียบมีดังนี้

1) **ด้านบุคคล** ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่แตกต่างกันมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับญาติพี่น้อง และ (2) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น ซึ่งปัจจัยเกี่ยวกับญาติพี่น้อง เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงมีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 27.8 แต่เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ มีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 16.2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงญาติพี่น้องมีส่วนเกี่ยวข้องและสนับสนุนในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์มากกว่าเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่นเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและต่ำมีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับน้อยทั้ง 2 กลุ่ม แต่ค่าระดับความสัมพันธ์ของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงมีมากกว่า สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับความสนใจของตนเองและปัจจัยเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและต่ำในด้านบุคคล

ปัจจัยด้าน บุคคล	ผลผลิต ต่อไร่	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
ญาติพี่น้อง	สูง	5.6	(12)	27.8	(60)	26.9	(58)	4.6	(10)	64.8	(140)
	ต่ำ	6.9	(15)	8.3	(18)	16.2	(35)	3.7	(8)	35.2	(76)
	รวมเฉลี่ย	12.5	(27)	36.1	(78)	43.1	(93)	8.3	(18)	100.0	(216)
ผู้นำท้องถิ่น	สูง	4.2	(9)	15.3	(33)	40.7	(88)	4.6	(10)	64.8	(140)
	ต่ำ	4.6	(10)	11.6	(25)	15.3	(33)	3.7	(8)	35.2	(76)
	รวมเฉลี่ย	8.8	(19)	26.9	(58)	56.0	(121)	8.3	(18)	100.0	(216)
ความสนใจของ											
ตนเอง	สูง	3.7	(8)	23.6	(51)	36.1	(78)	1.4	(3)	64.8	(140)
	ต่ำ	3.2	(7)	17.2	(37)	13.4	(29)	1.4	(3)	35.2	(76)
	รวมเฉลี่ย	6.9	(15)	40.8	(88)	49.5	(107)	2.8	(6)	100.0	(216)
เจ้าหน้าที่ของ											
ทางราชการ	สูง	2.8	(6)	29.2	(63)	32.4	(70)	.5	(1)	64.8	(140)
	ต่ำ	3.2	(7)	16.6	(36)	15.3	(33)	-	(0)	35.2	(76)
	รวมเฉลี่ย	6.0	(13)	45.8	(99)	47.7	(103)	.5	(1)	100.0	(216)

Chi – Square	: ค่าที่คำนวณได้	= 10.848	D.F = 3	P < .05
	ค่าที่คำนวณได้	= 8.129	D.F = 3	P < .05
	ค่าที่คำนวณได้	= 6.325	D.F = 3	P > .05
	ค่าที่คำนวณได้	= 3.035	D.F = 3	P > .05
	: ค่าในตาราง	= 7.815		

2) ด้านกายภาพ ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่แตกต่างกันมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งน้ำ และที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพของดินและพื้นที่ โดยเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงมีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 35.6 และ 29.6 ตามลำดับ ส่วนเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ มีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 14.4 และ 13.9 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ผล

ผลิตต่อไร่สูงมีแหล่งน้ำและสภาพของดินและพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์เหมาะสมมากกว่าเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ ทำให้เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวในการตัดสินใจแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการคมนาคมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและต่ำในด้านกายภาพ

ปัจจัยด้าน กายภาพ	ผลผลิต ต่อไร่	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
แหล่งน้ำ	สูง	1.9	(4)	24.5	(53)	35.6	(77)	2.8	(6)	64.8	(140)
	ต่ำ	3.2	(7)	14.4	(31)	11.1	(24)	6.5	(14)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		5.1	(11)	38.9	(84)	46.7	(101)	9.3	(20)	100.0	(216)
สภาพของดิน											
และพื้นที่	สูง	7.4	(16)	16.2	(35)	29.6	(64)	11.5	(25)	64.8	(140)
	ต่ำ	6.5	(14)	13.9	(30)	9.3	(20)	5.6	(12)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		13.9	(30)	30.1	(65)	38.9	(84)	17.1	(37)	100.0	(216)
การคมนาคม	สูง	7.8	(17)	28.7	(62)	26.9	(58)	1.4	(3)	64.8	(140)
	ต่ำ	4.2	(9)	18.1	(39)	11.5	(25)	1.4	(3)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		12.0	(26)	46.8	(101)	38.4	(83)	2.8	(6)	100.0	(216)

Chi – Square	: ค่าที่คำนวณได้	= 20.421	D.F = 3	P < .01
	ค่าที่คำนวณได้	= 10.052	D.F = 3	P < .05
	ค่าที่คำนวณได้	= 2.035	D.F = 3	P > .05
	: ค่าในตาราง	= 11.345		
	ค่าในตาราง	= 7.815		

3) **ด้านชีวภาพ** ผลการเปรียบเทียบพบว่าเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่แตกต่างกัน มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือปัจจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติดูแลรักษา ซึ่งเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงมีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดไในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 40.7 แต่เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ มีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 13 ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงมีการปฏิบัติดูแลแปลงขยายพันธุ์ตามคำแนะนำจนเกิดความชำนาญทำให้ระดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจน้อยกว่าเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ ซึ่งเห็นว่าการปฏิบัติดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์ต่างกัน ผลผลิตต่อไร่จะแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและต่ำในด้านชีวภาพ

ปัจจัยด้านชีวภาพ	ผลผลิตต่อไร่	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
การปฏิบัติดูแล											
รักษา	สูง	2.8	(6)	18.5	(40)	40.7	(88)	2.8	(6)	64.8	(140)
	ต่ำ	7.4	(16)	13.0	(28)	13.0	(28)	1.8	(4)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		10.2	(22)	31.5	(68)	53.7	(116)	4.6	(10)	100.0	(216)
การจัดการหลัง											
การเก็บเกี่ยว	สูง	4.7	(10)	20.8	(45)	32.4	(70)	6.9	(15)	64.8	(140)
	ต่ำ	1.9	(4)	12.5	(27)	17.1	(37)	3.7	(8)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		6.6	(14)	33.3	(72)	49.5	(107)	10.6	(23)	100.0	(216)

Chi – Square : ค่าที่คำนวณได้ = 20.976 D.F = 3 P < .01
 : ค่าที่คำนวณได้ = 0.456 D.F = 3 P > .05
 : ค่าในตาราง = 11.345

4) **ด้านเศรษฐกิจ** ผลการเปรียบเทียบพบว่าเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่แตกต่างกันทั้ง 2 กลุ่ม มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน ทั้ง 3 ปัจจัย คือ (1) แรงงาน (2) รายได้ของครอบครัว และ (3) ทุน และพบว่าค่าระดับความสัมพันธ์สูงสุดกับการตัดสินใจของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรจะต้องใช้ปัจจัยดังกล่าวประกอบกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูงสุด (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและต่ำในด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ผลผลิตต่อไร่	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
รายได้ของ											
ครอบครัว	สูง	13.4	(29)	27.8	(60)	20.8	(45)	2.8	(6)	64.8	(140)
	ต่ำ	11.6	(25)	13.4	(29)	10.2	(22)	-	(0)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		25.0	(54)	41.2	(89)	31.0	(67)	2.8	(6)	100.0	(216)
แรงงาน	สูง	1.4	(3)	29.2	(63)	23.1	(50)	11.1	(24)	64.8	(140)
	ต่ำ	1.8	(4)	19.0	(41)	8.8	(19)	5.6	(12)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		3.2	(7)	48.2	(104)	31.9	(69)	16.7	(36)	100.0	(216)
ทุน	สูง	7.4	(16)	34.7	(75)	19.9	(43)	2.7	(6)	64.8	(140)
	ต่ำ	5.6	(12)	18.1	(39)	11.1	(24)	.5	(1)	35.2	(76)
รวมเฉลี่ย		13.0	(28)	52.8	(114)	31.0	(67)	3.2	(7)	100.0	(216)

Chi – Square : ค่าที่คำนวณได้ = 6.606 D.F = 3 P > .05
 : ค่าที่คำนวณได้ = 4.123 D.F = 3 P > .05
 : ค่าที่คำนวณได้ = 2.122 D.F = 3 P > .05
 : ค่าในตาราง = 7.815

5) **ด้านสังคม** ผลการเปรียบเทียบพบว่าเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่แตกต่างกันทั้ง 2 กลุ่ม มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน ทั้ง 3 ปัจจัยคือ (1) การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร (2) แหล่งความรู้ และ (3) การฝึกอบรม โดยมีข้อสังเกตว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจสูงสุดในระดับมากทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการฝึกอบรมทำให้เกษตรกรได้รับทราบเรื่องวิทยาการเมล็ดพันธุ์ ได้เข้าใจถึงความสำคัญของการผลิตเมล็ดพันธุ์ และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร และปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งความรู้ มีความสัมพันธ์สูงสุดในระดับน้อยทั้ง 2 กลุ่ม (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจรวมผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและต่ำในด้านสังคม

ปัจจัยด้านสังคม	ผลผลิตต่อไร่	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		ต่อไร่	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด					
การฝึกอบรม	สูง		6.5 (14)	40.7 (88)	17.6 (38)	- (0)				64.8 (140)	
	ต่ำ		6.0 (13)	22.7 (49)	6.0 (13)	.5 (1)				35.2 (76)	
	รวมเฉลี่ย		12.5 (27)	63.4 (137)	23.6 (51)	.5 (1)				100.0 (216)	
แหล่งความรู้	สูง		1.4 (3)	18.5 (40)	37.0 (80)	7.9 (17)				64.8 (140)	
	ต่ำ		.5 (1)	10.6 (23)	21.8 (47)	2.3 (5)				35.2 (76)	
	รวมเฉลี่ย		1.9 (4)	29.1 (63)	58.8 (127)	10.2 (22)				100.0 (216)	
การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน											
	สูง		1.8 (4)	21.3 (46)	28.7 (62)	13.0 (28)				64.8 (140)	
	ต่ำ		1.4 (3)	13.4 (29)	14.8 (32)	5.6 (12)				35.2 (76)	
	รวมเฉลี่ย		3.2 (7)	34.7 (75)	43.5 (94)	18.6 (40)				100.0 (216)	

Chi – Square : ค่าที่คำนวณได้ = 5.953 D.F = 3 P > .05
 : ค่าที่คำนวณได้ = 1.912 D.F = 3 P > .05
 : ค่าที่คำนวณได้ = 1.104 D.F = 3 P > .05
 : ค่าในตาราง = 7.815

4.4.2 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูงและไม่ต่ำกว่ามาตรฐานในด้านบุคคล กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งผลการเปรียบเทียบมีดังต่อไปนี้

1) ด้านบุคคล ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์แตกต่างกัน มีปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ปัจจัยเกี่ยวกับความสนใจตนเอง โดยเกษตรกรที่คุณภาพของเมล็ดพันธุ์สูงมีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 15.3 ส่วนเกษตรกรที่คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน มีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 34.3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้คุณภาพสูงมีความพร้อมและความชำนาญในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดีมากกว่า ทำให้ระดับความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจแตกต่างกัน และเกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานต้องการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผลผลิตของตนเองให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อจะได้จำหน่ายได้ราคาสูงขึ้น ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับญาติพี่น้อง ผู้นำท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของทางราชการ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่ไม่ผลิตพันธุ์มีคุณภาพสูงและคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานในด้านบุคคล

ปัจจัยด้าน บุคคล	ระดับ คุณภาพ	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
ความสนใจ											
ของตนเอง	สูง	3.7	(8)	6.4	(14)	15.3	(33)	.5	(1)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	3.2	(7)	34.3	(74)	34.3	(74)	2.3	(5)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		6.9	(15)	40.7	(88)	49.6	(107)	2.8	(6)	100.0	(216)
ผู้นำท้องถิ่น	สูง	1.9	(4)	5.1	(11)	15.7	(34)	3.2	(7)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	6.9	(15)	21.8	(47)	40.3	(87)	5.1	(11)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		8.8	(19)	26.9	(58)	56.0	(121)	8.3	(18)	100.0	(216)
เจ้าหน้าที่ของ											
ทางราชการ	สูง	2.8	(6)	11.6	(25)	11.6	(25)	-	(0)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	3.2	(7)	34.2	(74)	36.1	(78)	.5	(1)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		6.0	(13)	45.8	(99)	47.7	(103)	.5	(1)	100.0	(216)
ญาติพี่น้อง	สูง	3.7	(8)	8.8	(19)	11.2	(24)	2.3	(5)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	8.8	(19)	27.3	(59)	31.9	(69)	6.0	(13)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		12.5	(27)	36.1	(78)	43.1	(93)	8.3	(18)	100.0	(216)

Chi – Square : ค่าที่คำนวณได้ = 12.078 D.F = 3 P < .01
 ค่าที่คำนวณได้ = 3.570 D.F = 3 P > .05
 ค่าที่คำนวณได้ = 3.289 D.F = 3 P > .05
 ค่าที่คำนวณได้ = 0.325 D.F = 3 P > .05
 : ค่าในตาราง = 11.345

2) ด้านกายภาพ ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์แตกต่างกันทั้ง 2 กลุ่ม มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน ทั้ง 3 ปัจจัย คือ (1) สภาพของดินและพื้นที่ (2) แหล่งน้ำ และ (3) การคมนาคม เมื่อพิจารณาค่าระดับความสัมพันธ์กับการตัดสินใจโดยรวมของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จะเห็นได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งน้ำและปัจจัยเกี่ยวกับสภาพของดินและพื้นที่ มีค่าอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 46.8 และ 38.9 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นข้อจำกัดในการผลิตของเกษตรกรเพราะส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยธรรมชาติ ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการคมนาคม มีค่าความสัมพันธ์ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.8 เป็นเพราะการผลิตเมล็ดพันธุ์จะต้องติดตามดูแลแปลงขยายพันธุ์อย่างใกล้ชิด มีการติดต่อกับศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่เป็นประจำตลอดฤดูกาลผลิต (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่มีเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูงและคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานในด้านกายภาพ

ปัจจัยด้าน กายภาพ	ระดับ คุณภาพ	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
แหล่งน้ำ	สูง	2.8	(6)	9.3	(20)	13.0	(28)	.9	(2)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	2.3	(5)	29.6	(64)	33.8	(73)	8.3	(18)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		5.1	(11)	38.9	(84)	46.8	(101)	9.2	(20)	100.0	(216)
สภาพของดิน											
และพื้นที่	สูง	5.1	(11)	5.1	(11)	11.6	(25)	4.1	(9)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	8.8	(19)	25.0	(54)	27.3	(59)	13.0	(28)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		13.9	(30)	30.1	(65)	38.9	(84)	17.1	(37)	100.0	(216)
การคมนาคม	สูง	4.2	(9)	10.2	(22)	10.6	(23)	.9	(2)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	7.8	(17)	36.6	(79)	27.8	(60)	1.9	(4)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		12.0	(26)	46.8	(101)	38.4	(83)	2.8	(6)	100.0	(216)
Chi – Square											
:		ค่าที่คำนวณได้				= 7.698		D.F = 3		P > .05	
		ค่าที่คำนวณได้				= 5.238		D.F = 3		P > .05	
		ค่าที่คำนวณได้				= 2.234		D.F = 3		P > .05	
:		ค่าในตาราง				= 7.815					

3) **ด้านชีวภาพ** ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์แตกต่างกันทั้ง 2 กลุ่ม มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน ทั้ง 2 ปัจจัย คือ (1) การปฏิบัติดูแลรักษา และ (2) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยกับการตัดสินใจสูงสุดอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการในการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้มีการปฏิบัติดูแลรักษาและจัดการเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยว ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่และผู้ควบคุมแปลง ตามหลักเกณฑ์ที่ศูนย์ฯ กำหนด จนเป็นเรื่องปกติ ระดับความสำคัญของปัจจัยซึ่งเป็นมูลเหตุเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการผลิตจึงอยู่ในระดับเดียวกัน (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูงและคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานในด้านชีวภาพ

ปัจจัยด้าน	ระดับ	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
ชีวภาพ	คุณภาพ	มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
การปฏิบัติ											
ดูแลรักษา	สูง	3.3	(7)	6.5	(14)	15.7	(34)	.5	(1)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	6.9	(15)	25.0	(54)	38.0	(82)	4.1	(9)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		10.2	(22)	31.5	(68)	53.7	(116)	4.6	(10)	100.0	(216)
การจัดการหลัง											
การเก็บเกี่ยว	สูง	2.3	(5)	10.6	(23)	10.7	(23)	2.3	(5)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่า										
	มาตรฐาน	4.2	(9)	22.7	(49)	38.9	(84)	8.3	(18)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		6.5	(14)	33.3	(72)	49.6	(107)	10.6	(23)	100.0	(216)

Chi – Square : ค่าที่คำนวณได้ = 3.419 D.F = 3 P > .05
 : ค่าที่คำนวณได้ = 3.360 D.F = 3 P > .05
 : ค่าในตาราง = 7.815

4) **ด้านเศรษฐกิจ** ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์แตกต่างกันทั้ง 2 กลุ่ม มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน ทั้ง 3 ปัจจัย คือ (1) แรงงาน (2) รายได้ของครอบครัว และ (3) ทุน และพบว่าค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยกับการตัดสินใจสูงสุดของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการในการผลิตเมล็ด

พันธุ์ เกษตรกรจะต้องใช้ปัจจัยดังกล่าวประกอบกันอย่างเหมาะสม เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพ และเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูง และสามารถจำหน่ายได้ราคาสูงสุด (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจรวมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูงและคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานในด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพ	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย	
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด			
แรงงาน	สูง	.9	(2)	9.3	(20)	9.2	(20)	6.5	(14)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน										
	มาตรฐาน	2.3	(5)	38.9	(84)	22.7	(49)	10.2	(22)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		3.2	(7)	48.2	(104)	31.9	(69)	16.7	(36)	100.0	(216)
รายได้ของ											
ครอบครัว	สูง	7.9	(17)	7.9	(17)	8.8	(19)	1.4	(3)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน										
	มาตรฐาน	17.1	(37)	33.3	(72)	22.2	(48)	1.4	(3)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		25.0	(54)	41.2	(89)	31.0	(67)	2.8	(6)	100.0	(216)
ทุน	สูง	4.2	(9)	12.5	(27)	8.3	(18)	.9	(2)	25.9	(56)
	ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน										
	มาตรฐาน	8.8	(19)	40.3	(87)	22.7	(49)	2.3	(5)	74.1	(160)
รวมเฉลี่ย		13.0	(28)	52.8	(114)	31.0	(67)	3.2	(7)	100.0	(216)

Chi – Square	ค่าที่คำนวณได้	= 5.939	D.F = 3	P > .05
	ค่าที่คำนวณได้	= 5.043	D.F = 3	P > .05
	ค่าที่คำนวณได้	= 0.918	D.F = 3	P > .05
	ค่าในตาราง	= 7.815		

5) **ด้านสังคม** ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์แตกต่างกัน มีปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งความรู้ โดยเกษตรกรที่คุณภาพของเมล็ดพันธุ์สูง มีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 13.0 ส่วนเกษตรกรที่คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน มีค่าระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยสูงสุดในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 48.6 ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์สูงมีลักษณะของความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม มากกว่าเกษตรกรที่มีคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งมีแหล่งความรู้จากเจ้าหน้าที่ศูนย์เป็นแหล่งสำคัญอยู่แล้ว จึงทำให้ระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยกับการตัดสินใจแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมและการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูงและคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานในด้านสังคม

ปัจจัยด้านสังคม	ระดับคุณภาพ	ความสัมพันธ์								รวมเฉลี่ย
		มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด		
แหล่งความรู้	สูง	.9	(2)	13.0	(28)	10.2	(22)	1.9	(4)	25.9 (56)
	ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน	.9	(2)	16.2	(35)	48.6	(105)	8.3	(18)	74.1 (160)
	รวมเฉลี่ย	1.8	(4)	29.2	(63)	58.8	(127)	10.2	(22)	100. (216)
การฝึกอบรม	สูง	4.2	(9)	19.0	(41)	2.8	(6)	-	(0)	25.9 (56)
	ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน	8.3	(18)	44.4	(96)	20.8	(45)	.5	(1)	74.1 (160)
	รวมเฉลี่ย	12.5	(27)	63.4	(137)	23.6	(51)	.5	(1)	100. (216)
การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน										
ทางการเกษตร	สูง	.9	(2)	11.6	(25)	8.3	(18)	5.1	(11)	25.9 (56)
	ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน	2.4	(5)	23.1	(50)	35.2	(76)	13.4	(29)	74.1 (160)
	รวมเฉลี่ย	3.3	(7)	34.7	(75)	43.5	(94)	18.5	(40)	100. (216)

Chi - Square	:	ค่าที่คำนวณได้	= 18.038	D.F = 3	P < .01
		ค่าที่คำนวณได้	= 7.589	D.F = 3	P > .05
		ค่าที่คำนวณได้	= 4.468	D.F = 3	P > .05
	:	ค่าในตาราง	= 11.345		

4.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในด้านบุคคล ภายนอก ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม กับผลผลิตต่อไร่และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้วยค่า Chi-Square ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 และ .01 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 34)

4.5.1 เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่แตกต่างกัน มีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจแตกต่างกัน 5 เรื่อง คือ

1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่

- (1) ญาติพี่น้อง
- (2) ผู้นำท้องถิ่น

2) ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่

- (1) สภาพของดินและพื้นที่
- (2) แหล่งน้ำ

3) ปัจจัยด้านชีวภาพ ได้แก่

- (1) การปฏิบัติดูแลรักษา

4.5.2 เกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพแตกต่างกัน มีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจแตกต่างกัน 2 เรื่อง คือ

1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่

- (1) ความสนใจของตนเอง

2) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่

- (1) แหล่งความรู้

ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า

1) เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่แตกต่างกัน มีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่แตกต่างกัน

2) เกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพแตกต่างกันมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 34 สรุปผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวด้านต่าง ๆ กับผลผลิตต่อไร่และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจ	ผลผลิตต่อไร่	คุณภาพ
ปัจจัยด้านบุคคล		
ความสนใจของตนเอง	ไม่แตกต่างกัน	แตกต่างกันที่ระดับ .01
ญาติพี่น้อง	แตกต่างกันที่ระดับ .05	ไม่แตกต่างกัน
ผู้นำท้องถิ่น	แตกต่างกันที่ระดับ .05	ไม่แตกต่างกัน
เจ้าหน้าที่ของทางราชการ	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
ปัจจัยทางด้านกายภาพ		
สภาพของดินและพื้นที่	แตกต่างกันที่ระดับ .05	ไม่แตกต่างกัน
แหล่งน้ำ	แตกต่างกันที่ระดับ .01	ไม่แตกต่างกัน
การคมนาคม	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
ปัจจัยด้านชีวภาพ		
การปฏิบัติการดูแลรักษา	แตกต่างกันที่ระดับ .01	ไม่แตกต่างกัน
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
แรงงาน	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
รายได้ของครอบครัว	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
ทุน	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
ปัจจัยทางด้านสังคม		
การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน		
ทางการเกษตร	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
แหล่งความรู้	ไม่แตกต่างกัน	แตกต่างกันที่ระดับ .01
การฝึกอบรม	ไม่แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน